

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R.P. Valerii Reginaldi Bvrgvndi Seqvani E Societ: Iesv,
Praxis Fori Poenitentialis**

Ad Directionem Confessarii, In Vsv Sacri sui muneris ...

Regnault, Valère

Mogvntiæ, 1617

Cap. 14. De modis, quibus violatur ieiunium Ecclesiasticum,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78322](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78322)

alteram proximè sequentem; quæ non debeat ante certam diei horam sumi. Atque de vnica refectione nullus datur in iure textus expressus. Quod enim Capitulum Quadragesimæ de Consecr. distinct. 5. pro eo citari solet, distinctio memorata in eo, inter diem Dominicam & alios Quadragesimæ dies, cum ea non sit in delectu ciborum, debeat esse in numero refectionum, quæ plures liceant in Dominicis non item in aliis diebus Quadragesimæ. Id merito Couar. improbat in lib. 4. Variarum resolut. cap. 20. num. 11. quia cum non sit diebus Dominicis Quadragesimæ prohibitum sepius quam bis corpus reficere; adhuc manere potest distinctio ab aliis diebus, etiamsi dicatur in his licita esse, duplex relectio. Et verò quod Medina notat in Cod. de ieiunio quest. 1. versus ieiunium Ecclesie vniuersalis consuetudo & communis literatorum doctrina, ieiunij conditionem sic interpretatur, vt non nisi semel in die sit comedendum. Atque Syluester in verbo ieiunium, num. 9. ait eam esse communem Theologorum sententiam, propter vniuersalis Ecclesie consuetudinem, quæ habenda pro lege, obtinuit vt in die ieiunij semel tantum comedatur: ita vt fideles communiter conscientiam faciãt, pluries comedere. Adde cum esse omnium consensum teste Couar. loco citato: idemque à D. Thoma secunda secunda quest. 147. art. 6. proponi tanquam constitutum ab Ecclesia, & à populo receptum.

De certa hora sumptionis cibi, quam ieiunium Ecclesiasticum tanquam necessariam conditionem ita requirit, vt illam præuenire sit ieiunium ipsum frangere, citatur cap. Solent de Consecr. distinct. 5. in quo dicitur quod nullatenus ieiunare credendi sunt, qui ante manducauerint, quam officij vespertinum celebretur. Vnde D. Thomam in seq. 7. & cæteros Theologos communis consensu adductos esse, vt existimarent horam nonam, id est, tertiam post meridiem, ieiunantibus præscribendam esse sumendæ suæ vnice refectioni, notat Couar. in sequ. num. 14. De qua re ipse pluribus vt & Azor. in cit. lib. 7. cap. 11. quem qui vult videat. Satis enim est nobis duo arguisse: vnum ab eodem Couar. relatum ex Panor. ad rubricam De obseruatione ieiuniorum: nullibi in iure statutum esse ieiunantibus horam sumendi refectionem pro illo tempore, quam pro Quadragesima: sed communem consuetudinem, in aliis quoque ieiuniis eandem horam præscripsisse; eo quod conueniens esset horam Quadragesimali ieiunio constitutam, in illis seruari. Alterum est, quod idem Couar. ex proposita D. Thomæ opinione deducit, probabile esse, adhuc ipsius D. Thomæ tempore, nempe ante trecentos annos, viguisse antiquam consuetudinem non sumendi cibum in die ieiunij ante horam tertiam post meridiem, quod etiam notat Caiet. in verbo Ieiunium non longè ab initio.

Cæterum quia tota hæc res iuris est humani, vt idem Couar. post Caiet. ad cit. D. Thomam art. 7. & alios bene notat, consuetudine mutari potuit; ita vt quod prius erat ius, inquit Caiet. non sit amplius de iuris necessitate; & quod prius nefas erat, licitum postmodum sit. Quia igitur consuetudo, quæ ius humanum abrogare potest, iam obtinuit, vt hora tertia pomeridiana præueniatur, & circa meridiem prandatur (sicut & quod ante ipsam meridiem preces vespertine in Quadragesima recitentur) id sine periculo transgressionis præcepti Ecclesiastici seruari potest. Pro qua re plures authores Azor. adfert in cit. cap. 11. quest. 1. sub finem: quibus accedunt Caiet. In verbo ieiunium & Medina in Cod. de ieiunio ille cap. 1. & hic quest. 1. in fine, & quest. 6. in principio. Immo vbi consuetudo patriæ fuerit, vt meridies præueniatur, ea seruari potest, argumento cap. Consilium. De obseruat. ieiuniorum. Sicut ibidem Azor. ait iam seruari, vt seculares quidem hunc meridiem præueniant vnâ horâ, & æstate duabus ferè horis. Religiosi verò in hyeme, aut meridiem retineant, aut semihorâ, vel etiam vnâ horâ præueniant: & æstate vel vnâ horâ integrâ, vel vnâ horâ cum dimidiâ. Neque, vt idem addit ex communi Doctorum consensu, computanda est meridies secundum exactum Astronomicum calculum, sed secundum horologia vñtata inter homines; & vt loquitur Syluester in verbo ieiunium, num. 12. grosso modo.

Certè si generalis consuetudo regionis facere potest cibos licitos in ieiunio, qui alias sunt illiciti, potest etiam face-
re vt hora comedendi in ieiunio præscripta anticipetur; quia

hoc tam non est de se malum, quam nec illud. Qui uetiã præter consuetudinẽ, plura possunt exculare talem anticipacionem; quæ Abulenſis commemorat ad cap. 6. D. Matth. quest. 172.

Primum est, conditio regionis, puta quod dies in ea sint valde longi, vt octodecim aut 20. horarum: vnde fiat vt fiat meridiem vsque ieiunium sine cibo protrahatur, natura valde debilitetur, quod non est intentionis Ecclesie. Secundum, est conditio temporis, nempe quod in tali regione magni calores vigeant; aut alia contingere solent, propter quæ malè habeat homo ieiunus. Nam illic expectare meridiem necesse non est, sed cibus potest sumi eã horâ quæ exigitur vt natura sine nocimento conferuetur. Licet enim Ecclesia per ieiunia nos aliquantè affligere inrẽdat, vt pro peccatis satisfaciamus: non intendit tamen debilitare naturam, neque nocere; quod esset contra charitatem, cui ieiunia non sunt præponenda, vt ex D. Hieron. habetur in cap. Non mediocriter, De consecr. distinct. 5.

Tertium est, conditio personatum: quibusdam enim valde nocuum est diu manere ieiunus, vt cholericis, & valde resolubilibus, id est, quos facile est exhaustos languidosque reddi diuturniore ieiunia.

Postremum est, negotiorum & operationum opportunitatibus; quibusdam enim ieiunantes tẽpus refectionis variare. Nam per ieiunium impediri non debent pia opera, quæ tenetur homo facere: quandoquidem ex cit. cap. Non mediocriter: homo rationabiliter dignitatem amittit, qui vel ieiunij charitati, vel vigiliis præfert sensus integritati. Exigentibus igitur causis piis vel honestis, licitum est ieiunantibus anticipare horam prandij ab Ecclesia præscriptam sine violatione ieiunij Ecclesiastici; saltem qua peccetur mortaliter.

Si queras an neque licitum sit eam horâ notabiliter differre. Respondetur id esse licitum esse communi Doctorum sententia, teste Syluest. in sequ. num. 14. Quinimo vt aliquot alijs citatis habet. Azor. in eod. cap. 11. quest. 5. quo quis tardius distulerit, eo melius ieiunare iudicandus est; dummodo talis dilatio non sit ex superstitione, vt admonent Syluester & Nauarr. ille loco cit. & hic in Enchir. cap. 21. num. 27. vers. 7. Ratioque est, quia quo tardius relectio prorogatur, eò longior est per inedia corporis afflictio & per consequens maior conformitas eam intentione Ecclesie præcipientis ieiunium: ea enim est, vt affligamus carnem, ad eam subiiciendam spiritui & ad satisfaciendum Deo pro peccatis nostris. Qua tamen in re excedendum non est in detrimentũ aliquod spirituale, vt bene tractat Abulenſis ad cap. 6. D. Matth. quest. 139. An autem possit cum aliqua vitæ abbreviatione, Medina latè in Cod. de ieiunio quest. 13. explicat: concedens de abbreviatione in sensibili, & negans de sensibili; id est, quæ sensus integritatem & mentis puritatem impediãt.

Si adhuc queras, an frangant ieiunium qui in Quadragesima ante Vesperas recitatas, vel alijs diebus ante Nonam recitatas comedunt. Respondet post D. Anton. & Caiet. Nauarrus loco cit. non frangere; etiam si illi qui addicti sunt diuinis officiis, non debeant id facere sine iusta causa.

CAPVT DECIMVM QVARTVM

De modis quibus violatur ieiunium Ecclesiasticum:
SVMMARIVM.

- 160 Variis modis violatur ieiunium Ecclesiasticum, ac primò voluntate.
- 161 Deinde opere, quoad meritum, idque multipliciter.
- 162 Opere adhuc tum quoad intentionem, tum quoad substantiam præcepti.
- 163 Ex eo quod quis variis & delicatis cibis abunde vtatur, non frangitur ieiunium, etiamsi peccetur, si non sint cibi vetiti & vnica relectio sumatur horâ debitâ.
- 164 Argumentum contrarium cum solutione.
- 165 Ad ieiunij Ecclesiastici adimplerionem non est necessarium refectionem ita differre aut sic parce cibum sumere, vt fame affligamur.
- 166 Ieiunium Ecclesiasticum non violat, qui per ignorantiam inuincibilem comedit cibum vetitum, aut qui illum prægustat paruum pro magno Domino, aut pro agroteo.
- 167 Quid sentiendum sit de eo, qui talem sumit in medicinam.

- 168 Is cui facta est facultas comedendi carnes in die ieiunij, non potest, nisi iustam habeat causam, pluries eodem die refectioem sumere.
- 169 Obiectio in contrarium cum solutione.
- 170 Qui vno genere ciborum vetitorum vti potest in die ieiunij, quando positi & alii.
- 171 Quomodo peccet aut excusetur à peccato is qui habens licentiam comedendi ova, & lacticia, simul vescitur piscibus.
172. Non frangitur ieiunium odoratone nidoris exhalantis ex carnis.
- 173 Non frangitur ieiunium potu etiam vini, nec esu electuariorum nisi id fiat in fraudem.
- 174 Nec item sumptione aliquantule quantitatis cibi prout fit in pręstationibus coquorum aut eorum qui magnis dominis aut agris ministrant.
- 175 Nec item cum is sumitur per modum medicinae, aut ne potus nocet, vel ut vitetur capitis vertigo, vel membrorum tremor, vel vicia debilitas in iis, qui ut alii in mensa seruiant, diutius refectioem suam differrecoguntur.
- 176 Documentum de talibus notandum pro praxi.
- 177 Quando frangat ieiunium qui interruptam refectioem repetit.
- 178 Post secundam refectioem in die ieiunij tertiam aut plures addens, non peccat violatione ieiunij Ecclesiastici.
- 179 Obiectio in contrarium, cum solutione.
- 180 Dispensatus in vnica refectioe, non modo sumens secundam, sed etiam tertiam & quartam, excusatur à peccato violationis præcepti de ieiunio etiam si peccet contra temperantiam.
- 181 Sive vnum sive diuerso numero peccat a sint, quę committuntur pluries comedendo in diuersis diebus ieiunij; exprimensus est in confessione, eorumdem dierum numerus.
- 182 Dispensato ad bis comedendum in die, non licet eo ipso anteuertere horam determinatam ieiunanti.
- 183 Qui antevertit horam refectiois in die ieiunij, tenetur seruare cetera quę sunt de obligatione.
- 184 Consuetudo rationabilis & prescripta facit licitam collationem in die ieiunij, etiam si eam non excuset necessitas, aut quantitas paruitas.
- 185 Documenta, quibus declaratur quę ciborum quantitas, & qualitas, ieiunantibus permittatur in serouina collatione.
- 186 Quomodo tempus serouinum collationis possit mutari in matutinum.
- 187 Ieiunium Ecclesiasticum non potest vnus implere per alium, nec ab eo excusari faciendo elemosynam.
- 188 Qui ieiunium Ecclesiasticum omisit eo die in quem incidit, non tenetur alio die illud suscipere.
160. **V**iolari potest ieiunium Ecclesiasticum, tum voluntate, tum opere: & rursum opere, vel quo ad meritum vel quo ad intentionem præcipientis, vel quo ad substantiam præcepti: & hoc adhuc tripliciter (iuxta tria scilicet pertinentia ad eandem substantiam tractata in præcedenti capite) vel ut deo cibus vetitis, vel comedendo pluries in die, vel denique horam comedendi notabiliter præueniendo. Voluntate autem dicitur quis ieiunium Ecclesiasticum violare, cum seruat quidem tria illa quę sunt de ipsius necessitate; sed carnis aut aliis cibus vetitis vteretur, vel pluries in die comederet, si commoditatem haberet, vel horam ieiunantibus determinatam præueniret, si posset.
161. Opere verò, quo ad meritum violare dicitur, qui seruat quidem omnia quę in ieiunio seruati iussa sunt, sed cum meriti diminutione; quę infinitis prope modis contingere potest, ex accidentibus nostrarum actionum: aut etiam sine merito, ut cum quis ieiunat ob vanam gloriam; aut ob alium indebitum finem: aut cum prauo aliquo affectu, cui cum mens feruit, ieiunium nihil prodest, ut dicitur in cap. Nihil, De consecrat. distinct. 5. Et ratio est quia non placet Deo ex. cap. 58. Isai. Aut demum cum ieiunat indebito modo; siue excedendo in abstinentia, ut cum tam immoderatè sibi subtrahit cibum, ut corporis vires arterantur, nec debita proximo charitatis obsequia exhibere possit. Quale ieiunium D. Hieronymus relatus in cap. Non mediocriter, De consecr. distinct. 5. reprehendit: siue deficiendo in abstinentia, per quod committitur peccatum gula; contingens quinquē modis relatis in c. Quinque. De consecr. distinct. 5. Quorum primus est; cum quis præuenit tempus comedendi: qui modus cum, iuxta

antedicta pertineat ad substantiam ieiunij; plenius in sequentibus considerabitur. Secundus est, cum plus quam debet comedit quis, etiam de cibo non vetito; excedens quantitatem, quam pro sua conditione prudens in materia temperantia præscriberet illi. Id enim quod vni est parum, alteri potest esse nimium, vel contra ex Aristot. in 2. Ethicorum. Tertius, quando quis plures cibos querit, quam ei expediat, & illos vult habere delicatos, vltra necessitatem suam. Namque secundum conditionem personę & status, quibusdam conuenit plures aut delicatiores cibos sumere, quam aliis: Neque enim diuites adstringuntur non vlt pluribus neque delicatioribus cibus, quam pauperes ex cap. Non cogatur distinct. 41. Immo dantes in opibus necessaria, possunt ipsi vti premissis, & dare illis vilia, vt ibidem dicitur. Quartus est, quando quis comedit aliquid cum magno ardore & voracitate; quod vituperabile esse, quantumcumque cibus vtilissimus sit, habetur ex cap. Qui quis. & cap. Delicia. & ex cap. Quod dicit, distinct. 41. Quintus modus est, quando quis cum magna cura & sollicitudine cibos sibi parat vltra conditionem & statum personę suę; quod in ieiunantibus reprehendit D. Gregor. relatus in cap. Denique, distinct. 4. illis verbis: Qui à carne abstinent, nequaquam sumptuosiora marinarum belluarum conuiuia præparent. Que reprehensio non procedit quo ad eos, de quorum salute cura magna est gerenda, eo quod publica utilitas ex eorum vita pendeat.

Potro violare ieiunium opere, quo ad intentionem præcipientis, est seruare quidem omnia quę sunt de substantia præcepti ieiunij, non tamen accomodate ad consequendum finem, quem Ecclesia intendit præcipiendo; quo modo violant qui ieiunant cum nimio ciborum etiam licitorum apparatus, quæ reudent in illis corporis delicias: cum ieiunium ab Ecclesia introductum sit ad corporis afflictionem. Item quę qui vtuntur eorumdem ciborum superfluitate, quę parit luxuriam: cum ieiunium introductum sit ad comprimendam carnis vitia. Similiter & qui inebriantur: cum ex cap. Denique distinct. 4. vinum bibere ita permittatur in ieiunio, vt ebrietas omnis fugiatur. Item qui immoderatè ieiunant: nempe cum notabili damno vitę corporalis vel spiritalis. Nam ad tale ieiunium neminem Ecclesia intendit obligare: vt argumento est quod infirmos à ieiunio excuset. Videri potest Med. in Cod. De ieiunio quęst. decima tertia. Item qui vitis vacat, ad quę comprimenda & virtutes stabilendas institutum est ieiunium iuxta illud, Qui corporali ieiunio vitia comprimis, mentem eleuas, virtutem largiris & præmia. Denique violare ieiunium opere, quo ad substantiam præcepti, est aliquid illorum trium quę diximus necessaria ad ieiunium Ecclesiasticum, non seruare: nempe vel prohibitis cibus vesci, vel sepius in die reficere corpus, vel horam refectiois præuenire. Totigitur modi sunt quibus violari potest ieiunium Ecclesiasticum; de quibus aliquot dubia mouentur spe æantha ad praxim.

DVBIA DE RE PROPOSITA, quorum primum est, An ieiunium Ecclesiasticum violat, qui etsi à cibus vetitis abstineat, semel que tantum in die comedat, nec horam præscriptam anticipet, tot tamen cibariis & condimentis vitur, sic ventrem replet, vt non modo carnis afflictionem sentiat, sed gulam impensissime irruet in libidinem excitet.

Hoc proponit Couar. in lib. 4. variarum resolut. cap. 20. nu. 11. & in vtramque partem Authores & rationes afferet, nec habet quid certò statuat.

Tenere autem possumus negantem, in quam ille, vt benigniorem, magis propendet: & quam præter Innocentium Med. & Caiet. quos ille citat, tenet Abulensis ad cap. 6. D. Math. quęst. 166. eam sic probans: Cum ieiunium sit ab Ecclesia statutum, non alter ipsum frangimus, quam agendo contra id ipsum statutum. Ecclesia autem nihil aliud de ieiunio statuit, quam vt semel in die, certa hora comedatur; & à quibusdam cibus abstinenceat. Quandocumque ergo quis semel tantum in die, hora præscripta comedat, & à cibus vetitis abstineat, quidquid aliud comedat, vel bibat; siue moderatè, siue immoderatè, & siue delectabiliter, siue aliter, non frangit ieiunium Ecclesiasticum. Attamen, vt ille bene addit, potest inde perire meritum ieiunij in totum vel in partem, secundum conditionem excessus minuents laborem ieiunij, ex quo

pendet

pendet meritum: iuxta illud prioris ad Corinth. ca. 3. Vni quisque accipiet propriam mercedem secundum suum laborem. Poterit etiam talis interdum peccare moraliter: vt si excessus magnus sit, qui etiam in non ieiunantibus increpabilis esset. Quamquam per id non iudicabitur ab Ecclesia transgressor ieiunij: neque ex eo capite punietur à Deo, sed ex alio, nempe quod peccauerit peccato gulae excedendo in quantitate aut qualitate cibi, vel alio modo num. 161. ante proposito ex cap. Quinque. De consecr. dist. 5.

Pro parte verò affirmatiua, duo potissimum faciunt quæ Couar. vrgit, nec soluit. Alterum est quod præcepta sint potius seruanda secundum intentionem præcipientis, quam secundum verborum formam; per regulam 88. iuris in Sexto, quæ habet: Certum est, quod is committit in legem, qui legis verba complectens, contra legis nititur voluntatem. Sed Ecclesiæ præcipientis ieiunium, in intentio est, vt fideles corpora sua doment ad comprimenda vitia, affligantque se ad satisfaciendum Deo: quod constat non fieri, cum illo excessu proposito. Quare nec cum eodem ieiunium feruatur. Alterum est quod ieiunium Ecclesiasticum sit actus temperantiae: ideoque nihil admittit per quod virtutis modus tollatur. At ieiunium per propositum excessum degenerat in gulam temperantiae contrariam. Ad prius autem respondendum est distinctione, qua vitur Medina in Cod. de ieiunio, quest. 6. in fine. Præcipientis enim intentio, quædam est obiectiua, quæ respicit id, ad quod ille obligare intendit: & quædam finalis, quæ respicit finem seu effectum, quem vellet ex obedientia, & talis præcepti obseruatione, provenire. Ratio igitur allata ex regula iuris procedit de intentione obiectiua, secundum quam præcepta sunt obseruanda: non autem de finali: quia præcepta non dantur de fine, sed de illis quæ ducunt ad finem. Vnde, vt bene loco cit. notat Abulensis, quamuis finalis intentio condentis leges civiles sit, ex Aristotele in 2. Ethicorum, facere ciues bonos; non censentur tamen eas violare qui sic obseruant vt boni non efficiantur; quod fere contingit obseruantibus timore tantum peccæ, non virtutis amore.

Ad posterius dicendum est, ieiunium Ecclesiasticum dici actum temperantiae; non quod Ecclesia illud præcipiat moderatum omnibus conditionibus virtutis temperantiae; sed quod aliquibus, nempe illis, de quibus ideo potuit dari generalis regula, quod vt plurimum, homines possent in eis interesse conuenire: vt sunt tres illæ; abstinere à carnibus, ouis, & lacticiis: semel tantum in die; & non ante certam horam comedere. Cur verò non præcipiatur ieiunium aliis quoque temperantiae conditionibus moderatum, præsertim debita quantitate & qualitate ciborum, bonam rationem reddit Abulens. in sequen. quest. 172. sub finem: quia tales nequeunt præcepto determinari, propter discrepantiam, quæ in hominibus quo ad eas cernitur. Nā passim contingit vt quod vni multum est, alteri paucum sit, & quod vnus cibus vilibus vti possit, alteri delicatioribus sint necessarij.

Dubium secundum, An in die ieiunij refectio differenda sit, quousque homo per esuriam affligitur, parceque refectio sumere oporteat, vt per esuriam homo afflictionem sentiat.

De hoc rationes in vtramque partem proponit Med. in Cod. de ieiunio quest. sexta, negantemque tenet; tum quia talis afflictio non est expressa in præcepto Ecclesiæ de ieiunio. Quare hoc sine illa seruari potest vt patet ex dictis num. 163. tum quia alioqui vnus teneretur ieiunare vsque ad meridiem alius vsque ad vesperam, alius toto die nihil comedere: cum constet alios citius, alios tardius esurire. Id autem nemo affirmauerit, videns communem consuetudinem esse in contrarium neque ab Ecclesia reprehendi. Rationes autem pro parte affirmante bene soluuntur ab eod. Medina: neque difficultatem habent, si satis capiuntur dicta in explanatione præcedentis dubij; atque notetur afflictionis nomen sumi non tantum pro dolore, quo quis formaliter & de facto affligitur: sed etiam pro eo quod talem dolorem aut infert, aut infert aptum est. Notetur præterea quod Levitic. 16. & alibi sacra scriptura requirit, vt in diebus ieiunij affligamus animas nostras, non intelligi de afflictione sumpta priore modo, quo est passio quædam nata sequi ex aliquo actu afflictiuo, non verò à libera nostra voluntate elici,

aut imperari: adeo vt sub præceptum cadere nequeat: id intelligi de afflictione posteriore modo, quæ sita est in nostra potestate. Quod idem est ac si dicamus non requiri e à nobis esuriam natam sequi ex abstinentia à cibo, cum ea non sit in nostra potestate: ed requirit ipsam abstinentiam, quam assumere nobis est liberum.

Dubium tertium, An quocumque vsu ciborum prohibitorum violetur ieiunium Ecclesiasticum.

Ad hoc respondetur aliquot propositionibus. Prima est: non violari, cum quis carnem vel alium cibum vitium in die ieiunij comederit per ignorantiam seu inadvertentiam inuincibilem. Ratio est, quia talis ignorantia excusat à peccato inobediencie: quæ non contingit vbi deest aduerentia rationis ad id quod sub præceptum cadit.

Secunda propositio: Neque violari ab illis qui magnis dominis, aut ægris, tales cibos præparatos præstant: vel vt iidem domini sibi caveant à toxico; vel vt ægri habeant accommodatos. Ista est Palud. in 4. distinct. 15. quest. 4. art. 4. sub finem: qui addit procedere quantumvis sic præstantes deglutiant. Est etiam Abulens. ad cap. 6. D. Matth. quest. 171. quibus obicit Nauarr. in Enchir. cap. 21. nu. 13. Addens id procedere, etiam si præstantio fiat mane, & in Quadragesima; & res præstantia sint oua, vel carnes. Probat autem quia talis sumptio cibi non instituitur ad reficiendum corpus, sed ad satisfaciendum obsequio quod dominis & ægris debetur, quod Ecclesia non interdit impedire.

Tertia propositio est; neque violari ab illis qui aliquid talium ciborum sumunt in medicinam. Hæc (etiam si Nauarr. loco citato eam, sicut præcedentem absolue admittat) videtur cum Abulens. in præed. quest. 168. limitanda. Nam medicina à la. è dicitur de omni eo quod confert ægris ad sanitatem, quocumque modo conferat. Strictè verò, tantum de eo quod dicitur contra morbum sumitur: prioreque modo quo cibus omnis quem ægri sumunt secundum præcepta Medicorum potest medicina vocari, ieiunium frangitur sumptione medicinæ: alioqui assendum esset seruari nec frangi ieiunium ab eo qui consilio medici ad conseruandam sanitatem labefactioni obnoxiam, peccinde velceretur carnibus in die ieiunij, ac in aliis diebus. Id quod absurdum est: quia talis non minus reficit corpus cibus, in die ieiunij veritas, quam aliis diebus: quod fieri, præceptum Ecclesiæ vetat. Quare ipsum violatur non obstante necessitate conseruandi sanitatem: quæ tantum facit vt violans excusetur à peccato inobediencie, in quod aliqui incurerent: perinde ac ille ab eodem peccato excusatur, qui talem cibum ideo comedit in die ieiunij, quod non possit alium habere quo vtatur ad vitæ & virium corporis conseruationem.

Posteriore autem modo, quo medicina vocatur id quod sumitur tantum vt contrarium morbo, nec in cibum commaniter sumi consuevit, aut si consuevit, non tamen in tantum modica quantitate, non frangitur ieiunium sumptione medicinæ: cum talis non sit instituta ad alimentum corporis, sed ad expulsionem morbi. Hinc in praxi pro documento haberi potest, quod idem Abulens. habet. Ægrum sumentem medicinam vt sanetur ab ægitudine qua laborat, vel qua se in propinquo laboraturum merito timet; non frangere ieiunium: siue ante, siue post prandium sumat. Sumentem verò solummodo ad conseruandam sanitatem, nullam actu patiens ægitudinem, nec aliquam vt propinquam timens, frangere ieiunium si talis sit medicina quæ modum habeat cibi.

Quarta propositio est; probabile esse, quod is cui ob corporis infirmitatem, consulto medico concessa est facultas edendi carnes in die ieiunij, eo ipso non sit in totum solutus obligatione ieiunandi illo die. Hæc est contra Azorium & alios, quos ipse citat in contrarium 1. part. Moral. Instit. lib. 7. cap. 10. quest. 3. etia. Ad eius autem confirmationem facit regula communiter approbata, vt habet Medina in Cod. de ieiunio quest. 5. vers. In eiusdem sententia. Quod quando alicui fidelis ob causam aliquam permittitur in die ieiunij ab Ecclesiastica regula in aliquo recedere: in tantum id illi permittatur, quantum se extendit talis causæ indigentia.

Vnde si quis habeat iustam causam pluries comedendi, absque hoc quod carnes comedat, abstinere debet à carnibus. Et vice versa, si iustam causam habeat ad comedendum car-

nes, non autem ad plures comedendum, abstinere debet à pluralitate refectio-
num, licet carnes comedat.

Eandem regulam ex Caietano referens & approbans Na-
uar. in *Enchirid. cap. 21. num. 22.* infert ex ea, quod dispensatus,
vt pluries in die ieiunij comedat, non dispensatur vt vescatur
carnibus: sic & nos pariter inferre possumus dispensatum vt
carnibus vescatur, non dispensari vt pluries in die comedat.
Nam confessione Azorij in fine eiusdem quaestio-
nis refectio perinde est de natura ieiunij Ecclesiastici, ac absti-
nentia à carnibus. Quod & ratio docet, quia non minus il-
lam quam hanc, lex Ecclesiastica praecipit atque aliquid esse
de natura ieiunij Ecclesiastici inde censetur, quod lex Eccle-
siastica de ieiunio, ipsum praescribat. Accedit quod idem
inquirens in sequent. cap. 11. quaestio. 6. An qui Pontificis pri-
uilegio potest horam ieiunij debiti praevinire, sit eo ipso iei-
unij lege solutus: responder ex communi omnium senten-
tia, nequaquam esse: quia is qui ieiunij lege soluitur ex parte,
non est ex toto solutus. Cum enim talis lex plura continet,
idem sit ab illa soluto contingit, ac et qui ab vna lege
exemptus est beneficio Principis. Non enim eximitur eo ipso
à ceteris.

169. Sed obicit ille, & ante eum Caiet. 2. 2. quaest. 147. art. 8.
consuetudinem habere, vt is cui facultas conceditur com-
edendi carnes, non solum prandeat, sed etiam coenat sine
scrupulo. Quibus occurrendum est, eam consuetudinem lo-
cum habere tantum, cum quis iustam habet causam, non so-
lum comedendi carnes sed etiam pluries in die comedendi:
alioqui melioris conditionis esset is, qui non seruat plene
ieiunium, quam is qui seruat: quandoquidem in eo pares
sunt, quod neutri iustam causam habeat pluries in die come-
dendi, & impares in eo, quod ille excusetur à peccato, si plu-
ries comedat, hic non item. Neque sufficiens ratio disparita-
tis potest esse dispensatio, quae nulla est in Ecclesiastico iei-
unio, si derit sine iusta causa ab eo qui inferior est Papà. Neque
in dubio praesumi debet dari à Papà; ne ipse in destructione,
non in edificationem potestare sua vt videatur in re tanti
momenti, quanti est ieiunium Ecclesiasticum iam inde ab
Apostolorum temporibus in Ecclesia institutum, & magna
religione seruatum. Accedit, quod ratio quae auctores eos
mouet negare, ei cui facta est facultas anticipandi horam co-
suetam, factam pariter esse pluries comedendi, mouere pa-
riter debeat ad approbandam nostram propositionem. Etsi
enim abstinentia à carnibus censeri possit praecipua conditio
requisita ad ieiunium Ecclesiasticum: non completitur
tamen duas reliquas, quae tanquam diuersi ordinis, nec ei sub-
ordinate (sicut est abstinentia ab ouis & lacticiis) expressae
sunt in precepto ieiunij, ita vt pertineant ad huius substan-
tiam, independentem ab illa.

170. Quinta propositio est, Eum cui sit potestas comedendi o-
ua in Quadragesima, tunc posse vti caseo, butyro, & lacte.
Hanc Azor. approbat in prius cit. capit. 10. quaest. 4. tum quia ex
lacticiis illis solent oua apparari; tum quia illa omnia eius-
dem sunt ordinis in hoc genere, vt pote quae eadem de causa
prohibentur in Quadragesima: nempe, quia trahunt origi-
nem ex carne. Vnde vno concessio censeri possunt caetera co-
cessa, tanquam non aliter, quam illud prohibita. Caeterum
bene notat Abulen. ad cap. 6. D. Matth. quaest. 171. col. 2. quod in
hac re attendenda sit consuetudo: quae si habeat vt vtatur
solo lacte, vel solo caseo, non licebit vti reliquis; quia con-
suetudo habet vim legis: sique lex tantummodo permitteret
lac, aut tantummodo caseum caeteris negatis, non liceret eis
dem vti.

171. Sexta propositio est, non esse malum ex se, si is cui ex pri-
uilegio oua & lacticia comedere licet in Quadragesima, vt-
tatur quoque piscibus. Haec (de qua consequenter Azor. quaest. 5.
differit) probatur; quia talis cibus neque est de se prohibitus,
neque ex circumstantia illius privilegij quasi scilicet tale ex
iusta causa dari nequeat ei, qui sustentari possit cibus in Qua-
dragesima permittis. Quod non ita est; quia potest fieri vt
piscis alicui noceant, si solos sumat; non item si cum ouis &
lacticiis. Item vt si oua tantum & lacticia sumat ad inte-
gram refectioem corporis, stomachus illa fastidiat; aliquo-
rum verò piscium esus admixtus exacuat ei appetitum com-
medendi. Quod si pisces nocerent ipsius sanitati; aut contra
nullatenus nocerent, non excusaretur à peccato: quia in

priore casu peccaret comedendo pisces in detrimentum sa-
nitatis: & in posteriori, comedendo oua sine iusta causa con-
tra Ecclesiasticum preceptum de ieiunio.

Septima propositio est, non frangi ieiunium odorazione
odoris exhalantis ex carnibus, & alius rebus odorem spirā-
tibus. Haec est Abulensis in precedenti quaest. 167. quam probat:
quia talis odor est substantia quaedam leuis, quae non co-
uertitur in substantiam odorantis ad illius nutritionem. Na
in nutritione fit conuersio cibi in substantiam corporis nutri-
triti: vt quod in ea deperditum est actione caloris naturalis
restaretur: id quod tales odores naribus excepti facere
non possunt; sed solum naturam debilitatam aliquantulum
confortare & vires eius roborare. Accedit, quod etiam si
cuiusmodi odor nutritur, non frangeretur tamen ieiunium
susceptione illius, quae non est precepto ieiunij prohibi-
ta, cum non sit comestio vt pater: & quidquid illo praec-
pto prohibetur, sit comestio, vel certorum ciborum, vel
facta pluries quam semel, vel facta ante horam determina-
tam.

Quartum dubium est, An semper frangatur ieiunium sumendo ali-
quid extra refectioem vnicam in die ieiunij concessam.

172. Ad hoc respondendum est negatiue. Primum enim po-
tuit, etiam vini, siue ante siue post eam refectioem, non
soluitur ieiunium ex communiter recepta Doctorum sen-
tentia, vt num. 151. iam ante meminimus. Et patet, quia de cibi tā-
tum, non de potus abstinentia datum est preceptum Eccle-
siasticum. Nec etiam frangitur sumptione electuariorum (quo
nomine quid intelligatur iam etiam num. 151. et addidimus) nisi suman-
tur in fraudem ieiunij; nam, vt bene argumentatur Abulen-
sis ad cap. 6. D. Matth. quaestio. 169. quamuis electuarium ci-
bus quidam sit, & aliquo modo nutriat; communiter ta-
men non sumitur ad nutritionem, sed solum ad bonam dis-
positionem stomachi, quem confortat, & disponit ad
digestionem: vnde talis sumptio non est fractio ieiunij,
cum non sit sumptio cibi (sicut nec sumptio vini aut cereuisiae)
quae censetur refectio corporis prohibita precepto iei-
unij. Veruntamen, vt idem Abulensis addit, si quis sumeret
electuarium in magna quantitate, vel eo vteretur sicut alius
esculentis ad extinguendam famem, frangeret ieiunium:
quia non vt electuarium, sed vt cibum sumeret, faciens legi
fraudem; de qua diximus antea num. 133. Si quis autem non
in magna quantitate, neque ad extinguendam famem, sed
solum ad delectationem sumeret, non frangeret ieiunium
(quod etiam ex Richar. habet Syluester in verbo ieiunium,
num. 9. circa medium, perderet tamen meritum, vel in totum
vel in partem: tamque inordinatum esse posset de fiderium
eiusmodi delectationis, vt ipsa electuarii sumptione pecca-
retur mortaliter, prout addit quoque Abulens. etiam si ex coie-
iunium non frangeretur: quemadmodum ex D. Thoma &
& Paludano annotat Gabriel in 4. dist. 16. quaestio. 3. art. 3. non
longe ab initio.

174. Praeterea, vt idem Abulensis notat in precedenti quaest. 165. (et
est communis sententia) potest quis tam parum de cibo sumere,
vt g. vnicam micam panis vel vnum granum vuae, vt quam-
uis id sapius faciat, non dicatur tamen pluries comedere,
quia parum pro nihilo reputatur. Quinetiam, vt idem addit,
vsu euenire potest, vt quis non adeo paruam sed aliquantula-
lam cibi particulam sumens extra refectioem concessam,
non frangat ieiunium: sic enim coqui & ceteri qui parant ci-
bos, cum hos praegustant ad experiendum sint ne bene co-
diti, non censentur soluere ieiunium: nec item illi qui de sin-
gulis cibus magnorum dominorum praegustant, vt hi sibi ca-
ueant à toxico: nec Medici praegustantes illa, quae dant in
medicinam, vt videant num bene habeant, vel vt languen-
tes innitent ad sumendum.

175. Nec qui per modum medicinae, modicum cibi sumere
compellitur vel ne potus quo indiget ei noceat ex Sylu. in o-
ratorum numero 9. Medicina in Coll. de ieiunio quaestio. 11. vers. Sequitur
eiusdem, & Armilla verbo ieiunium, quaestio. 1. vel vt somnium ne-
cessarium capere possit, vel reprimere choletiam ex Ar-
milla ibidem, vel vitare capitis vertiginem, membrorum
tremorem, aut aliud simile ex Maiore in 4. dist. 15. quaestio. 3.
& ex Gabriele loco citato: vel denique ne deficiat vni-
us pra-

Inanitate, ex *Valda eadem distinct. quest. 4. art. 4. in fine*, quem sequuntur Gabriel & Syluester locis citatis: sicque procedere potest quod habet Abulen. in eadem quest. 165. & ante eum artigerunt Paludanus, & D. Anto. ille in præced. art. 2. concl. 7. & hic 2. par. tit. 6. cap. 2. §. 6. feruientes dominis suis ad mensam in diebus ieiunij, vt non deficiant, posse modicum de cibo sumere ante refectionem eorumdem dominorum, & post eam sumere plenam refectionem, sine fractione ieiunij. Quod eadem ratione dicendum est, vt subiungit D. Anton. & in verbo ieiunium, expresserunt Rosella num. 13. & Caiet. verbo ieiunium, cap. 1. de iis qui in mensa Religiosorum seruiunt tempore prandij, dum alij cibum capiunt, vel aliquid de more, intentâ & clarâ voce tunc legant. Quæ cum Abulensi in præced. q. 144. & 145. intellige procedere quando debilitas aut nimia fatigatio inde sequeretur, nam sine causa non licent.

176. Quæ cum ita sint ad plenam explicationem dubij propositi hanc conclusionem statuimus cum Angelo in verbo ieiunium, num. 3. quod is qui extra vnicâ refectionem in die ieiunij concessam, comedit aliquid eorum quæ communitè solent in cibum sumi, puta panem, fructus, & herbas, frangat ieiunium, nisi comestio per intentionem comedentis ordinetur potius ad medicinam, quam ad cibum, id est, ad subueniendum in infirmitati corporis potius, quam ad illud alendum, quantumcumque consequenter alatur aequaliter. Nô enim vult Ecclesia prohibere id quod quocumque modo nutrire potest: sed vt Angelus ibidem in fine ex D. Thoma addit, id quod principaliter ad nutriendum ordinatum est. Eiusmodi autem intentio comedentis, ex Gabriele loco cit. deprehenditur ex quantitate cibi sumpti, & ex modo saminendi: nempe quia non multum sumit, nec aliter quam pro presenti infirmitate repellenda, vel pro vitanda iam infirmitate (quibus de causis licita est talis sumptio) ne quidem pro sanitate conferenda, si nullum infirmitatis adest signum: vt ex Innocen. habet quoque Angelus ibidem, in initio.

Dubium quintum, An frangat ieiunium qui prandium coeptum interrumpit, & deinde resumat.

177. Ad quod distinctione respondetur à Nauatr. in Enchir. cap. 21. num. 15. Nam qui in die ieiunij factò prandio surrexit mensa, cum voluntate non comedendi amplius, si postea ad eam redeat & comedat, videtur frangere ieiunium; quia per voluntatem illam, præcedens comestio non modo physice, sed etiam moraliter interrupta est, ita vt se quens in vna numero, non modo physice, sed nec moraliter cum ea coalescere possit: vt potest ab vna continuata voluntate minime procedens. Qui verò prandium ob iustum aliquod negotium interueniens interruptit voluntate illud statim resumendi, non frangit ieiunium, resumendo ipsum, ex Caiet. in cit. cap. 1. dum modo magnum & notabile temporis spatium non intericiatur. Quod quantum esse oportet ad effectum impediendi ne comestio moraliter interrupta censatur. Azor. in ante memorato lib. septimo cap. 9. q. 1. in fine, ex Maiore monet id relinquendum esse viri boni iudicio, in quo is rationem habebit tum negotij ob quod interruptitur prandium, tum etiam conditionis temporis & loci, tum demum animi, quo quis prandium interrumpit, num videlicet sit ad illud repetendum, an desistendum omnino ab illo. Nec enim generali regulâ, ob varietatem & incertitudinem circumstantiarum id vniversè definiti potest: sicut nec per quantum protrahi possit prandium in die ieiunij; aut quantum cibi in eo capi possit, rationabiliter determinari potest; propterea quod diuersa hominum complexio & conditio facit, vt alij voracius comedentes, breuiori opus habeant tempore ad sumendum iustam refectionem; quam alij qui lentius mandunt: item quod vni ad naturæ sustentationem sufficit, alteri superfluum sit aut diminutum.

Sextum dubium, An ieiunium Ecclesiasticum violet, non tantum is qui secunda vice comedit in die ieiunij, sed etiam qui tertia, quarta, & deinceps.

178. De hoc auctores in vtramque partem satis acriter disputant, quos citat Azor. in sequenti quest. 2. Sed sufficet cum eodem paucis respondere partem negantem videri probabiliorē; non tantum quia plures auctores eam sequuntur; sed etiam, quia benignior & mitior est; & idēo in mâte-

ria ieiunij quæ pœnalis est, affirmantē parti præferendam; præsertim cum fulciatur & ratione & consuetudine. Ratione quidem, quia Ecclesiæ prohibentis pluries in die ieiunij comedere, intentio obiectiua non videtur alia esse, quam vt vnicam refectionem, constituat conditionem pertinentem ad ieiunij Ecclesiasticæ substantiam: ita vt debeat sub pœna peccati seruari, quod intellige, si possit fieri, cum nemo ad impossibile obligetur. Quia igitur post secundam comestionem, (per quam impossibile redditur vnicâ in die ieiunij) seruari nō potest præceptum de ipsâ vnicâ comestione datum: re-inquitur peccatū violatōis eiusdem præcepti non incurri per tertiam, quartam vel plures comestiones, sicut si Semel sæpius transfisset torrentem Cedron contra prohibitionem sibi à Salomone factam, lib. 3. Regum cap. 2. ne vnquam transfiret, iudicatus esset non sæpius quam semel interficiendus, vt talis prohibitionis transgressor. Consuetudine verò fulcitur; quia dum quis confiteretur se ieiunium fregisse pluries comedendo, Confessarij non solent inquirere num bis tantum, an verò ter, vel quater, aut pluries comederit; quod omnino interrogandum esset, si singulis vicibus moraliter peccaretur.

179. Pro parte autem contraria adfertur potissimum, quod prohibere ne sæpius quàm semel comedatur, præceptum sit negatiuum, quod obligat ad semper, ideoque peccatur quoties ei contrauenitur. Sic enim peccat quis quoties furatur, quia agit contra præceptum negatiuum: Non furtum facies; peccat item Sacerdos quoties plus quam semel celebrat, quia datur præceptum negatiuum quo id prohibetur. Ervt de cæteris taceam, quoties quis contra Ecclesiæ prohibitionem carnes in die ieiunij comedit; peccat non tantum prima vice, sed etiam omnibus vicibus quibus comederit. Quare similiter peccabit contra eam de qua agimus prohibitionem, non tantum is qui secundò comedit in die ieiunij, sed etiam qui tertio, quarto & sic deinceps. Quod argumentum bene soluit Caiet. 2. 2. quest. 147. art. 8. Sed paulo clarius dici potest differentiam esse inter ea quæ prohibentur; nam quædam sunt prohibita, quia mala, vt furtum & similia rectè rationi de se contraria, quæ committere, semper est peccatum. Quædam verò mala sunt tantum quia prohibita, & ideo non est peccatum ea committere, nisi eo tempore pro quo prohibita sunt, sicut carnes: oua, & lacticia prohibentur pro tempore Quadragesimæ, & carnes adhuc pro quibusdam aliis temporibus: vt communis fidelium vsus satis ostendit. Et rursus horum quædam sunt prohibita absolutè, idque vel sine determinatione certi temporis, vt celebratio plurium missarum ab eodem Sacerdote eodem die: vel cum determinatione certi temporis, vt vsus carniū, ouorum & lacticiniorum in quadragesima. Quædam autem sunt prohibita per respectum ad aliud, quomodo pluries comedere in die ieiunij prohibetur per respectum ad conditionem ieiunij, quæ est vt ieiunans sit contentus vna refectione. Cum erga hæc ita sint, peccatur quidē toties, quoties furtū committitur, quia ipsum de se malum est: item quoties Missæ celebratio extra casus concessos iteratur eodem die ab eodem Sacerdote: ac etiam quoties in Quadragesima, vel alio die ieiunij carnes comeduntur; quia tam hoc quam illud absolutè prohibetur. Non peccatur verò quoties plus quam semel in die ieiunij comeditur, quia id tantum prohibitum est habito respectu ad conditionem ieiunij, quæ est vt ieiunans tantum semel in die reficiatur cibo: quæ ruit, immo impossibile redditur, per secundam refectionem: & idēo per eam peccatur contra præceptum de vnicâ refectione: non itē per tertiam, quartam, & reliquas; quæ nihil tale faciunt: propterea quod eam ruinam, vt sic dicam & impossibilitatem inuenitiam factam. Quod similiter contingeret in esu carniū, nisi is esset prohibitus absolutè; nec tantum respectu habito ad conditionem ieiunij. Ac quod absolutè prohibitus censerī debeat potius quam pluralitas refectionum aut anticipatio horæ in die ieiunij, constat ex consuetudine Ecclesiæ. Nam videmus pueros qui ob ætatem, & operarios qui ob laborem excusantur à ieiunio, & per consequens à ieiunij conditionibus seruandis, non excusari ab abstinentia à carnibus; Item nec; in diebus Dominicis Quadragesimæ, quamuis non ieiunemus, abstinemus tamen à carnibus: quia nimirum vsus earum absolutè prohibitus est

in tota Quadragesima: non autem per respectum solummodo ad ieiunium, siue ad constituendam conditionem ad ieiunium necessariam.

180. Ex his corollarie deducitur quod Azor. in cit. cap. 9. quest. 3. tractat: si cum aliquo sit dispensatum, ut sæpius quam semel in die ieiunij comedat: non obstat præceptum ieiunij, quin non tantum bis sed etiam ter vel quater, vel pluries comedere possit (etsi à peccato gula non excusabitur, sicut nec extra tempus ieiunij) perinde ac operarij, qui ob laborem diurnum à ieiunio excusantur; obstat tamen quin vesci possit carnibus aut alijs cibis vetitis, sicut obstat ne idipsum possint dicti operarij, neque nos possimus in diebus Dominicis Quadragesimæ.

181. Sintne autem diuersa numero peccata, quæ diuersis diebus Quadragesimæ sic committuntur; an verò vnum tantum numero ex pluribus illis tanquam ex partibus coalescens, difficultatam aliquam habet, sed in qua nos hæzere non est necesse: cum ad nostrum institutum sufficit scire, quod illorum multitudo exprimenda sit in confessione: ut Confessarius ea ex parte habeat sufficienter cognitum sui Penitentis statum.

Septimum dubium, An is, cui ex dispensatione licet bis in die ieiunij comedere, liceat, pariter horam comedendi antevertere, etiamsi nullam habeat iustam antevertendi causam.

182. Ad hoc respondendum videtur, ut tutiore se veriorum esse partem negantem, per ante iradita num. 168. & 169. quam tenet Nauarrus in Enchir. cap. 2. num. 22. Sed Gregorius à Valentia 2. 2. dist. 9. quest. 2. puncto quinto, Caietanum secutus partem affirmantem tenens, eam probat: quia conditio ieiunij consistens in hora refectionis habet se velut accidentaliter ad conditionem consistentem in vnica refectione. Etenim certa hora præscribitur tanquam modus refectionis; nempe ut ad talem vsque horam ea differri debeat. Sublato autem essentiali, tollitur & accidentale. Cui rationi occurrendum est, ieiunij conditiones non esse hæc considerandas per respectum ad se inuicem, sed per respectum ad ieiunium ipsum, ad quod eæ pertinent æqualiter. Conditio enim certæ horæ, non minus quam duæ reliquæ, spectat ad ieiunij Ecclesiastici substantiam. Nam Ecclesia illam ut de se afflictiuam carnis, inwendit præcepto suo comprehendere: ut argumento est quod illius perinde ac alterutris duarum reliquarum relaxatione aut violatione, relaxatum aut violatum ieiunium Ecclesiasticum communiter existimetur. Quocirca quo ad eam, sicut & quo ad reliquas duas, procedit illud quod ex Caiet. refert Nauarr. loco citato: præceptum Ecclesiæ cum in totum seruari non potest, seruandum esse quo ad partem eam, quo ad quam seruari potest. Vnde dispensatus ut pluries in die ieiunij comedat, non est eo ipso dispensatus, ut horam comedendi antevertat, sicut neque ut cibus vetitis viatur prout idem Nauarr. per eandem rationem habet.

Octauum dubium, An qui absque iusta causa horam comedendi in die ieiunij antevertit, eodem die ieiunium seruare teneatur, secundum alia quæ ad illud spectant.

183. Ad hoc respondendum est teneri ex communi ut ait Azor. 1. part. Moral. instr. lib. 7. cap. 11. quest. 7. sententiã quæ ex eo probatur, quod constat ex communi Ecclesiæ consuetudine talem non posse ea de causa vesci carnibus: neque secundam refectionem posse sumere potius, quam carnibus vesci: nulla ratio conueniat. Nam quod aliqui dicunt et qui horæ anticipatione frangit ieiunium, idem vsu venire ac ei qui vas fregit, quia nequit ille amplius ieiunium integrum, sicut nec iste vas integrum seruare: reijcitur, quia cum alicui datur præceptum de seruando vase, solum obligatur ad non frangendum illud: præceptum verò datum de ieiunio seruando, obligat ad non frangendum ieiunium, non tantum anticipatione horæ, sed nec secunda refectione, nec sumptione cibi vetiti; ita ut is qui ante horam determinatam cibum sumpsit, adhuc teneatur abstinere à secunda refectione & à cibus vetitis.

Nonum dubium, Quomodo serotina quæ vocatur collatio permittatur in die ieiunij.

184. Circa hoc aduerte constare quidem, quod simpliciter talis cenula per receptam consuetudinem permittatur & excusetur: sed dubitari, an cum ea consuetudine concurrere debeant, necessitas personæ, aut paruitas maræritæ; quæ videntur eidem dedisse initium. Aliqui enim, relati ab Azorio in præced. cap. 8. q. 4. putant eiusmodi refectionem non esse licitam nisi sumatur causa indigentia in modum medicina; non verò in modum cibi, id est: ad obstandum alicui infirmitati corporis, non autem ad corpus alendum: qualis indigentia est, ne stomacho efficiat potus sine cibo sumptus ad somnum de nocte capiendum necessarius, vel etiam ad bonam ciborum digestionem. De quare Abulensis ad 6. Matthei. quest. 164.

Alij verò, quos sequenter refert idem Azor. arbitrantur talem refectionem simpliciter & absolute licitam esse, quantumcumque indigentia necessitate adiunctam non habeat: quia ad illam excusandam à peccato, sufficit sola consuetudo rationabilis præscripta, quæ vim habet duriora, vel suauiora efficiendi ieiunia, quæ omnia sunt iure humano inducta (de quo Nauarr. in Enchir. cap. 2. 1. num. 14. dummodo tamen eis fraus non fiat: ut censetur fieri ex Sylu. verbo ieiunium num. 10. cum est excessus in quantitate, aut consuetudo inducit studio: è aliquid quod ad nutriendum & contra famem faciat (ut cœna palliata nomine collationis, cuius Nauarr. meminit in sequen. num. 15. id quod directe pugnat cum fine, cuius gratia ieiunium institutum. Vnde fit ut tanquam irrationabilis, debeat censeri corruptela introducta non à viris honestis Deum timentibus, sed à carnalibus & delicatis pro Deo suum ventrem colentibus: qui contra Ecclesiæ disciplinam & ea quæ pro salute animarum constituta sunt: non consuetudinem, sed tantum corruptelam inducere possunt; prout bene ait Gabriel in 4. dist. 16. quest. 3. art. 3. col. 5. Simili modo relicienda est eorum sententia qui dicunt, non aliter consuetudine excusari prædictam refectionem, quam quod in ea modicum sumatur, quod pro nihilo reputari possit. Nam ad talem excusationem sufficit non exire consuetudinis terminos, ut ex Panormis. habet ibidem Syluester. Inde que colligit, non solum ieiunium, etiamsi talis refectione sumatur pro aliqui naturæ sustentatione, aut ex sensualitate. Adde ex Nauarr. in cit. num. 14. etiamsi nulla quoque sit bibendi necessitas & voluntas: satis enim est ut vitetur excessus, nihil sumendo ultra id quod secundum regionis consuetudinem rationabilem sumi solet. Rationabilem dico, ut indicem vitandos esse abusus, per quos refectione in plenam refectionem degenerat: quod fieri non potest sine fractione ieiunij Ecclesiastici, ut bene notat Abulensis in sequenti quest. 165. quia vnicam tantum refectionem ab vna media nocte ad alteram sumere, spectat ad substantiam ieiunij Ecclesiastici.

Decimum dubium, Quæ ciborum quantitate & qualitate constare debeat serotina collatio, ut censetur permitti.

185. Pro huius explicatione faciunt sequentia documenta notatu digna. Primum est Caietani in verbo ieiunium cap. 11. in fine. Quemque recte sibi consulere qui illud in collatione sumit, quod suæ complexionis plus prodest: hoc est, ex cibus licitis id in illa sumit, quod nouit magis sibi conducere ad uersus infirmitates quibus se sentit obnoxium. Sic enim ipsa collatio non refectionis sed medicinae potius rationem habebit. Secundum est ex Azorio in cit. lib. 7. cap. 8. qu. 8. In collatione serotina, ne transeat in cenam, solum edi posse quæ ante vel post prandium aut cœnam alias sumi solent, qualia sunt electuaria, fructus arborum: puta ficus, vicia, nuges, pira, poma, herbe: itemque panis in ea quantitate quæ modica merito censetur: si enim secus fiat, id est, vel sumantur alij cibi qui valent potissimum ad nutriendum: ut pisces & legumina: vel prius memorati in maiori quantitate sumantur: iam non erit refectione ad somnum commodus capiendum, & naturam aliqua ex parte sustinendam; sed potius secunda refectione ad nutriendum instituta: quæ ieiunium soluat. Quam tamen ista cibi modica quantitas latitudinem recipit ex varietate locorum & personarum. Sunt enim regiones alie alius calidiores aut frigidiores: & personæ alie alius ætate

proue-

proveciores: item aliis infirmiores: ac tandem aliis aliis maiore labore diurno fatigatae. Vnde fit ne vbiq; nec omnium eadem sit indigentia, cui subueniri possit per eandem ciborum quantitatem & qualitatem. Quisque igitur videbit iuxta primum documentum, quid sui complexionis proficiat, & caueat excessum, quem, nisi aliqua causa iusta excuset, dixerim ordinariè contingere, quando id quod sumitur notabiliter maius est quarta parte eorum, quae ieiunanti sufficerent ad ordinariam suam cenam: nam talis ferè semicena, utpote mediam ferè partem sumens eorum quae illi ad plenam cenam sufficerent. Id autem viti timorata conscientiae nollit in die ieiunii facere, nisi iusta aliqua compellente necessitate. Id quod satis indicat collationem non esse extendendam ad eam quantitatem, per quam ea cenari possit semicena.

Tertium documentum est, In collatione concedi imprimis vsum electuarius, tanquam conferentium potius ad bonam digestionem, quam ad nutritionem bonam. Deinde verò vsum fructuum & herbarum: minus autem ceteris vsum panis qui cibus (inquit Angelus in verbo ieiunium num. 3. in fine) in vtu ceteris principalior. Quanquam teste Sylu. in eodem verbo num. 10. secundum diuum Thomam, Palud. & alios Doctores precipuos, ista distinctio panis ab aliis iam dictis, non habetur nisi de congruo, id est, ex eo tantum quod sit consentaneum ad retinendam abstinentiam à cibis in qua ieiunii ratio consistit, potius abstinere ab eo qui principior cibus est, quam ab aliis quid excitandam cibi appetitionem, vel sitim extinguendam, sumi solent frequentius, quam ad nutriendum: ideo enim tum ante tum etiam post prandium vel cenam sumi consueverunt.

Porro non solum quando panis vsum consuetudo in collatione induxit, sed etiam alias, is licitus est in modica quantitate, cum alicui vel potus vel fructus, quibus vni conceditur, nocent sine pane, vel ille nihil præter panem habere potest: vel etiam fructus habere possit, tamen stomachus ipsius non est illis opportunus. Ita docent Sylu. & Caiet. illo loco citato & hic secunda secunda quest. 147. art. 6. dub. 2. Et ratio esse potest, quod non videatur probabile Ecclesiam matrem piam eum filiis infirmis tanta severitate agere, ut velit in tali necessitate adstringere ad peccatum: dummodo vitetur excessus: ut vitabitur ex Azorio in cit. quest. 8. si quantitas panis sit trium vel quatuor vnciarum.

Quartum documentum, quod idem Azor. consequenter tradit, est, Pluribus vefci fructuum generibus in collatione, non soluere ieiunium: dummodo in tam parua quantitate vnumquodque eorum sumatur, ut simul non excedant quantitatem tolerabilem, qua vnum genus constaret, si solum sine ceteris sumeretur. Huius ratio reddi potest, quod nihil in eo notetur, quod sit contra substantiam ieiunii Ecclesiastici. Quae eadem esse potest illius, quod idem author addit: licitum esse in collatione iusculum aliquod sumere forbendo, dummodo non sit ex coctis cibis, quae tunc sumi vetantur, atque adeò sit tantum vel cum pane vel cum fructibus aut herbis: nempe excedat eam quantitatem quae est in more posita. Si quaeratur An excusari possint nobiles in eo, quod maiore collatione utantur quam ceteri. Idem simul responderi potest excusari, dummodo illi non excedant modum: quia nituntur consuetudine, quae ex eo rationabilis censeretur potest, quod ipsi soleant debiliore esse valetudinis, & assueti esse pluribus & delicatioribus cibis. In confirmationem adfert, quod ea de causa paulo maior collatio sumi soleat in Romana Pontificiaque curia, idque sine fractione ieiunii ex Caiet. in verbo ieiunium sub fine. Item quod homines saecularis paulo maiorem collationem sumere soleant quam viri Religiosi.

Vndecimum dubium, An tempus refectionis meridiana, & refectionis serotina mutari possit: ita vt haec circa meridiem, illa vero circa noctem sumatur.

186. Ad hoc Caietanus & Fumus in verbo ieiunium, ille cap. 1. & hic num. 1. in fine, ac Nauarr. in Enchir. 21. num. 14. simpliciter respondent non esse licitum vespertinam refectionem transferre in refectionem matutinam: quia id non est communi consuetudine receptum, nec iure permittitur. Sed melius in præced. quest. 6. Azor. respondet cum distinctio-

ne: nempe, quod si matutina refectionis iunctura intelligatur ea esse, quae multo ante prandij horam debita sumitur: sine dubio verum esse simpliciter, quod non liceat in die ieiunii collationem ex vespertino tempore in matutinum transferre, nisi iusta & legitima aliqua causa excuset: ut cum quis ob negotiorum multitudinem coactus prandium differre, sumit aliquid cibi, ne toto die ieiunus permaneat cum damno valetudinis. Immo cum quis nequit aliter ieiunare, agens tale quid damnandum non est, sed commendandum tanquam is qui ieiunium seruans pro viribus: satisfacit Ecclesiae precepto, quod alioquin transgredere. Ita docet Caiet. 2.2. qu. 147. art. 6. in explicatione 4. dubij. Ad dens quod si talis in aliquo dubitaret, posset id facere cum superioris licentia: non autem ea de causa omnino omittere ieiunium, quod tenetur seruare qua ratione potest: sicut qui non potest totam Quadragesimam ieiunare; potest autem tribus diebus in hebdomada; aliis diebus à ieiunio cessans, tenetur tribus illis ieiunare. Sin autem matutina refectionis iunctura intelligatur ea quae sumeretur hora designata prandio in die ieiunii, dilato prandio ipso in horam in qua sumeretur vespertina collatio, talem mutationem censeretur posse licitam hoc nomine: quod ea nec ex toto nec ex parte soluat substantiam ieiunii: quia ieiunium Ecclesiasticum, ut de more nunc seruatur, continet vnum prandium cum vna refectionis iunctura: id quod non obstante proposita mutatione, seruatur: neque praeventur praescripta comedendi hora: abstinetur quae à cibis vetitis, ut supponimus. Quare nihil mutatur spectans ad substantiam ieiunii: sed solummodo tempus, sine praeventione horae ab Ecclesia praescriptae ad comedendum. Quanquam ut idem author bene monet: in hac quoque re, sicut & in ceteris quae ad ieiunium pertinent; melius tutiusque est sequi consuetudinem, quam constare esse in contrarium.

Duodecimum dubium, An possit quis per alium satisfacere precepto Ecclesiastico de ieiunio.

187. Ad hoc idem Azor. in eodem lib. 7. cap. 21. quest. 7. bene respondet distinctio. Ieiunium enim aut praecipitur alicui ut corpus castiget, ac domet; aut iniungitur à Iudice tanquam poena peccatis debita. Ad ieiunium priore modo praecipitum, nemo potest per alium peragere: quia est velut negotium quod imponitur personaliter exequendum. Posteriore verò modo, nisi aliud impediatur, potest quis per alium exsoluere iniunctum ieiunium, ut argumento est, quod vitorum ieiunia possint defunctis prodesse per modum suffragij. At ieiunium Ecclesiasticum prioris modi esse dubium non est. Quare non potest impleri per alium.

Decimum tertium dubium, An possit quis excusari à ieiunio, faciendi illius loco Eleemosynam.

Ad hoc negatiue respondendum est ex Nauarr. in Enchir. cap. 21. num. 22. quia debitor vnus rei non liberatur soluendo aliam: ex lege Eum, & lege Manifesti Cod. De solutionibus.

Vltimum dubium est, An si quis ieiunium aliquo certo die indicatum non obseruet, siue quia non potest, siue quia non vult, debeat alio die illud suscipere.

188. Ad hoc cum Panormit. & pluribus aliis quos refert & sequitur Azor. in præced. cap. 20. quest. quinta, immo cum omnibus ex Nauarr. in seq. numero 27. respondendum est negatiue quia tale onus est attributum tali diei: ideoque extra hunc, illud non manet, nisi aliter expresse constitutum sit: ut in c. Ex parte. De obseruat. ieiuniorum constituitur, quod si Vigiliae ieiunium incidat in diem Dominicam illud transferatur in praecedentem diem Sabbathi. Sicut ergo is, qui non audiuit Missam aliquo die festo, non tenetur propterea sequenti die audire: nec Sacerdos qui hodie omisit diuinum officium, tenetur cras illud bis recitare; ita nec qui ieiunium Ecclesiasticum omisit; tenetur ea causa alio die ieiunare: quia illud fuit onus diei: sicut is cui concessus est vsum fructus agri pro hoc anno, si non sit vsum eo beneficio, non potest virtute eiusdem concessionis illo gaudere alio anno: quia tale beneficium cessauit cum tempore cui erat attributum. Secus verò esset si tempus attributum esset oneri: ut cum alicui iniungitur semel ieiunare in hebdomada: talis omittens vno die, tenetur

illud

illud impietate anno die. Sicut si alicui esset concessus usus fructus agri pro vno anno, si eo beneficio non esset usus primo anno, posset eo usi sequenti anno.

CAPVT DECIMVMQVINTVM.

De peccato quod committitur violatione ieiunij Ecclesiastici

S V M M A R I V M.

- 189 Violatio ieiunij Ecclesiastici excusatur à mortali per defectum liberationis & materia paruitatem.
- 190 Violatio ieiunij Ecclesiastici peccatum est mortale, non modo ex contemptu, vel cum scandalo contingens, sed etiam ex suo genere.
- 191 Violatio ieiunij Ecclesiastici per esum ciborum prohibitorum aut per secundam refectioem, aut etiam ex probabiliori sententia, per anticipationem notabilem horæ determinatæ, peccatum est mortale.
- 192 Ratio qua sufficienter in confessione declaratur violatio ieiunij Ecclesiastici.
- S**upponimus committi peccatum violatione ieiunij Ecclesiastici, quoniam ea est doctrina Catholica, quam aduersus hæreticos nostri temporis bene propugnatam, qui vult videre potest apud Bellarm. in tomo tertio. Controversiarum lib. 2. de bonis operibus cap. 7. 8. & 9. & apud Gregor. à Valen. secunda secundæ disput. 9. quæst. 2. puncto 2. in primo & secundo controversio. Legi etiam potest Azor. in prima parte Moral. instit. lib. 7. cap. 10. quæst. 1. 2. & 3. Quale verò peccatum sit, mortalene an veniale tractamus tanquam instituti nostri proprium.
189. Sit igitur prima propositio. Ex accidenti, id est ob defectum iudicij plenè deliberati, vel ob materiæ paruitatem violatio ieiunij Ecclesiastici excusatur à mortali. Probatur, quia nulla potest reddi ratio, cur duo illa, ob imperfectionem actus non excusent à mortali transgressorem præcepti de ieiunio, perinde ac aliorum præceptorum transgressores.
190. Secunda propositio. Non seruare ieiunium Ecclesiasticum ex contemptu præcepti Ecclesiæ, semper est peccatum mortale. Ratio est quia talis contemptus (iuxta illud *Luc. 10. Qui vos spernit me spernit: qui autem me spernit, spernit eum qui me misit*) includit Dei contemptum ac notabilem irreuerentiam. Vnde charitatem qua ei grati sumus destrui satis indicatur per illud *primi Regum 2. Qui contemnunt me erunt ignobiles.* Jam destructiuum esse charitatis animam viuificantis, proprium est peccati mortalis, quod inde accipit ipsum mortalis nomen.
- Tertia propositio est. Transgressio præcepti Ecclesiastici de ieiunio, semper est peccatum mortale, quando contumaciter habet aliorum scandalum. Ratio est, quod & tunc ea sit contra charitatem, cum notabili iniuria proximi, iuxta illud *ad Rom. 14. Si propter cibum frater tuus contristatur, iam non secundum charitatem ambulas: noli cibo tuo illum perdere, pro quo Christus mortuus est.* Id quod potest frequenter hoc tempore contingere, quia is qui transgreditur ieiunium, sæpe videri potest vel hæreticus esse, vel parui facere auctoritatem Ecclesiæ, vel ad idem alios suo exemplo inducere.
- Quarta propositio est. Quantumcumque sine scandalo & contemptu expresso contingat prædicta transgressio, solumque omittat quis ieiunium, quod noluit illud seruare eum possit, peccatum est ex suo genere mortale. Hanc communi Theologorum, Canonistarum, ac Summulariorum calculo approbati notat Azor. in cit. lib. 7. cap. 8. quæst. 2. Eam que ex instituto confirmant Medina in *Cod. de ieiunio quæst. 7.* & Couar. lib. 4. *variæ. resolut. cap. 20. num. 10.* & plenius Bellarm. & Gregorius à Valen. locis antè citatis.
- Satis nobis est communis sensus virorum Catholicorum abhorrentium à ieiunij violatione tanquam lethaliter fauciente animam. Et certi nemo verus Catholicus negabit Ecclesiam potuisse ieiunium sub mortali præcipere nomine Christi, qui dixit *Luc. 10. Qui vos audit me audit.* Quod autem Ecclesia voluerit illud taliter, sub mortali inquam, præcipere: patet ex graui pœna, cui ieiunij Quadragesimalis & quorundam aliorum violatores, subiiciuntur in Can. 68. Apostolorum: nempe vt si sint Clerici deponantur: si laici, excommunicentur. Et in Concilio Gangrenf. Can. 19. refer-

turque in cap. Si quis eorum dist. 30. cum anathema dicitur ei qui abique necessitate corpora, tradita in commune ieiunia, & ab Ecclesia custodita, superbiendo dissoluit. Neminem autem dignum esse excommunicatione, nisi ob mortale peccatum, constat ex cap. Nemo Episcoporum 11. qu. 3.

Quinta propositio. Quamuis quis cætera seruet, si ieiunium esu carniū violet peccat mortaliter. Hæc patet quoque ex communi virorum Catholicorum sensu: quisquis enim talis est expectatur in se quod D. Chrysostr. dicit, *Homil. 16. ad populum Antiochenum*; quod estis millies exhortetur, & infinita crucietur, & cogant aliquid lege ieiunij non concessum gustare, omnia tamen pati malit, quam prohibitum tangere nutrimentum. Accedit quod in Concil. 8. Tolitano cap. 9. non tantum excommunicentur, sed etiam præcipiatur vt à carnibus integro anno abstineant, qui illarum esum præsumpserint attentare in Quadragesima, sine inuicabili necessitate & euidenti languore, aut ætatis impossibilitate.

Sexta propositio. Idem pariter dicendum est de eo qui ieiunium violat vsu ouorum & lacticiniorum in Quadragesima: nisi consuetudo contraria aut dispensatio excuset. Habet hanc Caiet. & Syluester, ille 2. 2. quæst. 147. art. 8. & hic in verbo *ieiunium num. 17.* confirmaturque similiter ex communi virorum Catholicorum sensu.

Septima propositio. Non est quidem dubium, quin violatio ieiunij per secundam refectioem, peccatum sit mortale: dubitatur tamen, an sit quoque per anticipationem horæ ad comedendum præscriptæ. Prior pars etiam constat ex communi Catholicorum sensu. De posteriore autem satis constare potest ex disensione Auctorum, Nam multi quorum meminit Azor. in *seq. ca. 11. questione 4.* putant anteuertere horam consuetam ieiunij etiam sine iusta causa, non esse peccatum plus quam veniale, nisi per contemptum id fiat. Alij vero in maiore numero quorum idem simul meminit, existimant mortaliter peccare eum qui sine causa legitima debitam horam ieiunij notabiliter præuenit. Quæ sententiarum varietas ex eo orta videtur, quod vna ex parte observatio horæ debita sit conditio ieiunij spectans ad ipsius substantiam: ideoque violatione illius, sicut & duarum reliquarum, censetur simpliciter violatum ieiunium, atque adeo cum peccato mortali. Ex altera verò parte ralis conditio, cum non sit perinde principalis ac cætera, sed solum consequens & adiuncta ad conditionem vnicæ refectioem tanquam modus quidam illius, quo non ante certam horam in die ieiunij sumenda est; videri potest quod peccatum illius violatione commissum, minus sit quam quod committitur violatione duarum aliarum conditionum. Ceterum etsi hoc verum est, ea tamen, vt sic dicam, minoritas, non apparet tanta vt censeri possit minuere peccatum in infinitum: ideoque posterior sententia videtur non tantum vt tutior, sed etiam vt probabilior tenenda: & quia plures ac nobiliores habet auctores, vt videte est apud Azorium: & quia melius fundamentum habet: Tum rationis, vt patet ex iam dictis: Tum consuetudinis, quia boni Catholici ad eam quoque conditionem se ita adstringunt, vt si illam violauerint nolint tale peccatum reticere in confessione, quasi leue. Tum demum iuris, quia iuxta cap. Solent De consecr. distinct. 1. qui horam præueniunt, nullatenus ieiunare credendi sunt. Nec est quod quis dicat eum Canonem abrogatum esse, cum iam anticipetur hora tertia postmeridiana de qua loquitur. Nam etsi in ea anticipatione discessum sit à more & instituto veteris Ecclesiæ, non tamen in eo, quod certa hora seruetur, quam nō liceat in die ieiunij comedendo præuenire. Non negauerim tamen facillius excusationem à peccato locum habere in ea conditione, quam in reliquis; quæ per se & independenter pertinet ad ieiunij substantiam. Sic enim Nauarr. in *Enchir. cap. 21. num. 27. versu 7.* alios citans, excusatur à tali peccato eum qui præuenit, eo quod non vacabit ei comedere horam consuetam, vel qua debet iter accipere, vel ob hospites quos suscipit.

Octaua propositio. Qui bona fide credit se iustam causam habere ad non ieiunandum, etiam si reuera non habeat, non peccat saltem mortaliter, non ieiunando. Ratio est, quia vbi adest bona fides, abest peruersa voluntas, sine qua peccatum non est mortale. Hanc ex Palud. D. Anton. Sylu. & Caietano tradens Nauarr. in *præced. num. 20.* addit. Confessarium ei qui

dubitat